

בבית המשפט העליון

רע"א 630/19

לפני: כבוד השופט ע' גרוסקופף
המבקשים: עו"ד עופר שפירא ועו"ד רז מנגל - מנהלי העזבון

נגד

המשיבים: 1. אגף מס הכנסה - פקיד שומה תל אביב 3
2. הכונס הרשמי

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 14.1.2019 בע"מ 21803-12-14 ובע"מ 46916-07-13 שניתנה על ידי כבוד השופטת ירדנה סרוסי

בשם המבקשים: בעצמם
בשם המשיב 1: עו"ד חן אבידוב
בשם המשיב 2: עו"ד מיכל דלומי

החלטה

לפניי בקשת רשות לערער על החלטה של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כב' השופטת ירדנה סרוסי) מיום 14.1.2019 במסגרת ערעורי מס המתנהלים לפניו (ע"מ 21803-12-14 וע"מ 46916-07-13, להלן: "ערעורי המס").

ביום 27.12.2018 נתן בית המשפט של פשיטת רגל בתל אביב (כב' השופטת איריס לושי-עבודי) צו לעיכוב הליכים במסגרת פש"ר 39586-10-16 (להלן: "החלטת העיכוב"). בהחלטה מושא הבקשה שלפניי דחה בית המשפט המחוזי בקשה לרשום לפניו את הצו האמור, והבהיר כי אין בדעתו לעכב את המשך הדיון בערעורי המס (להלן: "החלטת הסירוב"). עניינה של הבקשה שלפניי בטענת המבקשים כי יש לבטל את החלטת הסירוב שנתן בית המשפט המחוזי, משמע להורות על עיכוב הדיון בערעורי המס בהתאם לאמור בהחלטת העיכוב שנתן בית המשפט של פשיטת רגל. מהטעמים שיפורטו להלן, דין הבקשה להידחות.

1. המשיב 1 (להלן: "פקיד השומה") קבע שומות מס לעו"ד יורם יוסיפוף (להלן: "עו"ד יוסיפוף") לשנים 2006–2007 ו-2008–2009. עו"ד יוסיפוף הגיש את ערעורי המס לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו. הסכום הכולל ששנוי במחלוקת מגיע למאות מיליוני ש"ח. בערעור המס עלו שתי שאלות: האם עו"ד יוסיפוף היה תושב ישראל, ואם כן – מה סכום המס שעליו לשלם. בית המשפט המחוזי החליט לדון תחילה בשאלת התושבות, ואחריה (אם יהיה צורך בכך) בשאלת סכום המס. הובאו ראיות בעניין התושבות, וכעת נותר לחקור עד מטעם פקיד השומה ולהחליט בסוגיה.

2. לימים הלך עו"ד יוסיפוף לעולמו. הוא הותיר אחריו חובות רבים ונפתח הליך פשיטת רגל בעניינו, כאשר המבקשים, עו"ד עופר שפירא ועו"ד רז מנגל, מונו למנהלי עיזבוננו (להלן: "מנהלי העיזבון"). בית המשפט של פשיטת רגל (כב' השופטת איריס לושי-עבודי) נתן פסיקתה שהגדירה את סמכויותיהם, ובהן "לפעול בשם העיזבון ובמקום המנוח מול כל צד ג' ... בהליכים משפטיים שניהל המנוח" (סעיף 3 לפסיקתה מיום 21.11.2016. להלן: "הפסיקתה").

3. מנהלי העיזבון ביקשו כמה פעמים לעכב את הדיון בערעורי המס כדי שיוכלו לקבל מידע נוסף על נכסי עו"ד יוסיפוף, להסדיר את ייצוגם בהליך ולשקול את סיומ ההליך בפשרה. בית המשפט המחוזי (כב' השופטת ירדנה טרוסי) דחה מפעם לפעם את המשך הדיונים בתיק. ביום 18.7.2018 קיים בית המשפט דיון, במסגרתו אמר אחד ממנהלי הדיון את הדברים הבאים:

לפי דיני פשיטת הרגל הליכים שתלויים נגד המנוח אמורים להיות מעוכבים ולא ניתן להמשיך בהם אלא ברשות בית משפט של חדלות פרעון. אציין שבמקרה הזה אנחנו לא פנינו עדיין וגם [פקיד השומה] לא פנה לבית משפט של חדלות פרעון בבקשה להמשיך את ההליך.

אני סבור שהכרעה בשאלה האם החוק מעכב את ההליך הזה היא אמורה להינתן על ידי בית משפט של פשיטת רגל (ש' 18–22 בעמ' 144 לפרוטוקול הדיון בערעורי המס).

בעקבות הדיון, בית המשפט המחוזי הורה למנהלי העיזבון להודיע עד ליום 1.1.2019 אם יעידו עדים נוספים בשאלת התושבות, וקבע מועדים להגשת תצהירי עדות ראשית ולישיבות הוכחות. כמו כן, בית המשפט המחוזי הורה למנהלי העיזבון להסדיר עד למועדים אלה את מימון הייצוג בערעורי המס ואת ההיתר להמשיך לנהל אותם.

4. ביום 20.12.2018 הגישו מנהלי העיזבון לבית המשפט של פשיטת רגל בקשה חסויה לעכב את ערעורי המס. לא אעמוד כאן על טעמיה ועל טעמי החיסיון, מסיבות מובנות. העיקר הוא שבהתאם להצעת המשיב 2 (להלן: "הכונס הרשמי") הגישו מנהלי העיזבון ביום 27.12.2018 בקשה גלויה לעיכוב כללי של הליכים נגד העיזבון בפשיטת רגל. בית המשפט של פשיטת רגל (השופטת איריס לושי-עבודי) קיבל באותו יום את הבקשה, ונתן את החלטת העיכוב.

5. מנהלי העיזבון הודיעו באותו יום לבית המשפט המחוזי על החלטת העיכוב וביקשו לרשום בערעורי המס את הצו בדבר עיכוב הליכים בתיקים אלה. ביום 14.1.2019 דחה בית המשפט המחוזי (השופטת ירדנה טרוטי) את הבקשה (להלן: "החלטת הסירוב"). צוין שהמנהלים הסתמכו על סעיף 20(א) לפקודת פשיטת רגל [נוסח חדש], התש"ם-1980 (להלן: "הפקודה"), אולם זה אינו חל על תביעה שהחייב עצמו הגיש. בית המשפט המחוזי קבע שהדרך הנכונה בה היו צריכים לצעוד מנהלי העיזבון היא לבקש מבית המשפט של פשיטת רגל אישור להמשיך את ניהול ערעורי המס. אם ייתן בית המשפט של פשיטת רגל אישור כזה, הורה בית המשפט המחוזי, יימשך הדיון בערעורי המס לפי החלטתו מיום 18.7.2018. אם לא יינתן האישור, יימחקו ערעורי המס בלי יכולת לחדשם, ושומות המס יעמדו בעינן.

מכאן הבקשה שלפניי, שהוגשה מחמת הזהירות לצד טענה שיש זכות ערעור על החלטת הסירוב אשר יצוין כי לא הוגש עד למועד מתן החלטה זו.

טענות הצדדים

6. מנהלי העיזבון טוענים שבית המשפט המחוזי הכריע בבקשה לעיכוב הליכים שכלל לא עמדה בפניו אלא כל שהתבקש הוא לרשום את החלטת העיכוב בלבד. הם מוסיפים שהוא התעלם מחובת הכיבוד ההדדי בין ערכאות ומסמכות הייחודית של בית המשפט של פשיטת רגל. לטענתם, סעיף 20(א) לפקודה חל על הליך שיזם החייב (ובענייננו, על ערעורי המס) בקובעו שלאחר שניתן צו כינוס "לא תהיה תרופה לנושה נגד החייב לו חוב בר-תביעה". לגוף העניין הם מציינים שבפסיקתה ניתנה להם סמכות לנהל את ההליך, שפקיד השומה לא ערער על החלטת העיכוב, ושהתוצאה עלולה להיות הטלת חוב עתק על קופת פשיטת רגל לטובת רשויות המדינה ופגיעה ביתר הנושים.

7. הכונס הרשמי מביע בתגובתו את עמדתו שצו כינוס אינו מעכב הליכים שהחייב פתח (הוא שב על כך בתשובתו לתגובת מנהלי העיזבון), ושכפסיקתה ניתן למנהלי

העיזבון היתר לנהל את ערעורי המס. הוא מציע לנהל את ערעורי המס כסדרם ולתת למנהלים תקופת התארגנות לעשות זאת כדי שלא ייוסף לנטל החובות חיוב עצום במס.

8. פקיד השומה סבור שמנהלי העיזבון ביקשו למעשה שבית המשפט המחוזי יעכב את הדיון בערעורי המס, ולכך השיבה החלטת הסיורוב. הוא מוסיף שמנהלי העיזבון הגישו בעבר בקשות עיכוב לבית המשפט המחוזי ולכן הם מנועים מלטעון שהסמכות הייחודית נתונה לבית המשפט של פשיטת רגל, וכי ממילא בית המשפט של פשיטת רגל עיכב רק הליכים נגד המנוח, ובית המשפט המחוזי התיר למנהלי העיזבון לפנות לבית המשפט של פשיטת רגל ולבקש אישור להמשך ניהול ערעורי המס. עוד טוען פקיד השומה שסעיף 20(א) לפקודה אינו חל על הליך שהחייב הגיש; שמנהלי העיזבון טענו בדיון מיום 18.7.2018 – לאחר הפסיקתה – שעליהם לבקש אישור לניהול ערעורי המס; שממילא נהוג לקבל אישור לניהול הליך שהחייב יזם (כולל ערעור על שומת מס); שפקיד השומה אינו אמור לערער על החלטת העיכוב; ושגובה החוב הנטען אינו משפיע על התוצאה. פקיד השומה מציין שהמנהלים מסוגלים לנהל את ההליך בעצמם או באמצעות עורכי הדין שייצגו את עו"ד יוסיפוף, ושהגיעה העת להכריע בערעורי המס.

9. מנהלי העיזבון מוסיפים בתשובתם לתגובות שההכרעה בערעורי המס אינה דחופה, שהותרת החלטת הסיורוב על כנה עלולה להביא להעדפה פסולה של נושים, ושתולדות החלטת העיכוב מלמדות שהיא התכוונה לעכב את הדיון בערעורי המס.

דיון והכרעה

10. תחילה לשאלה מהי הדרך להשיג על החלטת הסיורוב – ערעור בזכות או בקשת רשות ערעור. החלטת הסיורוב היא החלטה שלפני פסק דין. דרך ההשגה עליה – בזכות או ברשות – תלויה בשאלה אם ההליך תם. זאת בוחנים באמצעות מבחן הסעד: האם הסעד הסופי המבוקש (או חלקו) ניתן לתובע או נשלל ממנו, או שטרם התקבלה החלטה סופית מסוג זה (ע"א 6058/93 מנדלבלית נ' מנדלבלית, פ"ד נא(4) 354, 363 (1997)).
בדיני פשיטת רגל נוהג מבחן אחר, הוא מבחן היחידה הדיונית הנפרדת: אם ההחלטה סיימה את הדיון ביחידה דיונית מתוחמת בהליך (סעיף 182 לפקודה). המבקשים קובלים על החלטת בית המשפט המחוזי, לא על החלטת בית המשפט של פשיטת רגל. לכן יש להחיל את מבחן הסעד. בית המשפט המחוזי לא קבע דבר בנוגע לסעד. הוא אפשר למנהלי העיזבון לפנות לבית המשפט של פשיטת רגל, ובהתאם להחלטתו יימשך ההליך.

ברור שבית המשפט המחוזי לא סיים את מלאכתו בתיק. לפיכך זו "החלטה אחרת", וההשגה עליה היא ברשות.

11. ומכאן, לגופו של עניין. לזו טענתם של מנהלי העיזבון הוא שבית המשפט של פשיטת רגל עיכב את הדיון בערעורי המס, ושהדבר בסמכותו. אם הטענה תתקבל, הרי שהחלטת הסירוב שגויה, ואין להמשיך בניהול הדיון בערעורי המס לעת עתה. אומנם בית המשפט של פשיטת רגל ובית המשפט המחוזי לא דנו בשאלת הסמכות של בית המשפט של פשיטת רגל לעכב הליך שחייב הגיש מיוזמתו, ואולם הצדדים טענו בשאלה זו, והיא ניצבת בבסיס החלטות הערכאות קמא.

12. האם בית המשפט של פשיטת רגל מוסמך לעכב הליך שחייב יזם, להבדיל מהליך שמתנהל נגדו? הסדר עיכוב ההליכים בפשיטת רגל קבוע בסעיפים 20 ו-22 לפקודה (להרחבה ראו ע"א 1516/99 לוי נ' חגי'אזי, פ"ד נה(4) 730, 739–741 (2001)):

20. פנולת צו כינוס

- (א) משניתן צו כינוס יהיה הכונס הרשמי שליד בית המשפט הכונס של נכסי החייב, ומכאן ואילך, ובאין הוראה אחרת בפקודה זו, לא תהיה תרופה לנושה נגד החייב לו חוב בר-תביעה, ולא יפתח שום נושה בתובענה או הליכים משפטיים אחרים, אלא ברשות בית המשפט ובתנאים שיראה לקבוע.
- (ב) הוראות סעיף זה אינן באות לגרוע מכוחו של נושה מובטח לממש את ערובתו או לעשות בה בדרך אחרת.

22. עיכוב הליכים

- (א) משהוגשה הבקשה רשאי בית המשפט לעכב כל תובענה, הוצאה לפועל ואמצעי אחר על פי דין נגד החייב. ואולם, אם הוגשה הבקשה בידי חייב וטרם ניתן צו כינוס, לא יורה בית המשפט על עיכוב לפי סעיף זה, אלא בכפוף להוראות סעיף 22א.
- (ב) כל בית משפט או בית דין שהוכח לו כי נגד נתבע במשפט התלוי ועומד לפניו קיימת עתירת פשיטת רגל, רשאי לעכב את הליכי המשפט או להתנות את המשכם בתנאים שיראה.

...

(ד) על אף האמור בסעיף זה –

- (1) לא יעכב בית המשפט תובענה נגד פושט רגל אם הפטרו לא היה משמש בה הגנה;
- (2) לא יעכב בית המשפט בעל משכנתה או נושה מובטח אחר בהפעלת תרופותיהם המשפטיות לענין הערובה שברשותם.

13. ההוראות בסעיפים אלה דנות על פי נוסחן בהליכים משפטיים המתנהלים נגד החייב: לאחר שניתן צו כינוס, נושה (שאינו מובטח) אינו רשאי להגיש הליך משפטי נגד החייב, אלא ברשות בית המשפט של פשיטת רגל (סעיף 20(א)); לאחר הגשת בקשת פשיטת רגל מוסמך בית המשפט של פשיטת רגל לעכב הליך משפטי נגד החייב (סעיף 22(א)); בית משפט מוסמך לעכב הליך נגד נתבע – ולא תובע – שיש נגדו עתירת פשיטת רגל (סעיף 22(ב)); החריגים שנקבעו בפקודה לסמכות העיכוב מתייחסים אף הם לתובענות נגד פושט רגל (סעיף 22(ד)). לשלמות התמונה אציין שסעיפים 121(3) ו-29(5) לחוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 (להלן: "החוק") קובעים הסדר דומה ומדברים בעיכוב הליכים המתנהלים נגד חייב. המסקנה המתבקשת מכך היא שהליכים שהחייב תובע בהם אינם מעוכבים – הנאמן מקבל את הסמכות לנהל אותם או להתיר לחייב לנהלם (עודד מאור ואסף דגני הפטר כרך א 179–180 (2019)). גם סעיף 120 לחוק מתייחס לאפשרות של עיכוב זמני של הליך נגד חייב לאחר שהוגשה בקשה לצו לפתיחת הליכים.

14. נותרה הוראה אחת בסעיף 20(א) לפקודה אשר קובעת כי לאחר שניתן צו כינוס, לנושה "לא תהיה תרופה ... נגד" החייב. מנהלי העיזבון טוענים שמכוח הוראה זו ניתן לעכב גם הליך שחייב יזם. איני סבור כך. ההוראה מונעת מתן סעד משפטי (תרופה) נגד החייב, אולם אינה מונעת בירור משפטי והענקת סעדים משפטיים לבקשת החייב. ודוק, אפשר שבעקבות הליך המתנהל לבקשת החייב יתברר כי הוא אמור לשלם לנושה סכום כסף או להעביר לו נכס. חיוב זה יעמוד בתוקפו, אך כדי לממש אותו יהיה על הנושה לפעול בהתאם לדיני פשיטת הרגל. התוצאה היא שלפי לשון סעיפים 20 ו-22 לפקודה, הם אינם מעכבים הליך שהחייב יזם, ואינם מסמיכים את בית המשפט של פשיטת רגל לעכב אותו.

15. לשון סעיפים 20 ו-22 לפקודה אינה סוף פסוק בפרשנותם. אעבור לבחון את סביבתם החקיקתית. שני עניינים חשובים לסוגיה שלפניי. עניין ראשון הוא סעיף 178(ג) לפקודה אשר דן במפורש בתביעות שחייב הגיש לפני שניתן צו כינוס:

ניתן בבית משפט מחוזי צו כינוס לפי פקודה זו, רשאי השופט שנתן את הצו, אם ראה לנכון ובלי צורך בהסכמה, להורות שתועבר לבית משפט זה כל תובענה התלויה ועומדת בבית משפט אחר שפושט הרגל פתח או המשיך בה או שפתחו או המשיכו בה נגדו; והשופט שנתן את הצו ידון בתובענה.

זו הסמכות להעביר הליכים לבית המשפט של פשיטת רגל, לרכז אותם אצלו, להבדיל מעיכוב הליכים שמתנהלים בערכאה אחרת. הוראה זו מבחינה במפורש בין הליך שהחייב יזם להליך שמתנהל נגד החייב. היא מלמדת שהמחוקק דקדק במילותיו. אילו רצה להחיל את עיכוב ההליכים גם על הליך שהחייב יזם, היה מציין זאת במפורש.

לפני שאעבור לסעיף אחר בפקודה שקשור לסוגייתנו, אעיר שלוש הערות: ראשית, הסמכות בסעיף 178(ג) מוגבלת לכאורה למעמד הוצאת צו הכינוס, אולם בית המשפט רשאי לעיין מחדש בכל צו שנתן ולשנותו (סעיף 181 לפקודה). על כן הוא רשאי להורות בכל שלב של ההליך להעביר אליו תובענה שהחייב פתח בה; שנית, הסמכות לרכז הליכים בבית המשפט של פשיטת רגל אינה מוחלטת. כך, למשל, המלומדים שלמה לויין ואשר גרוניס מניחים שהיא כפופה להוראות בנוגע לעיכוב הליכים שבסעיף 20 לפקודה ולסמכות של הנאמן בנוגע לנכסי החייב (פשיטת רגל 37, ה"ש 88 (מהדורה שלישית, 2010)). על מגבלה נוספת אעמוד בהמשך; שלישית, בחוק, שאמור להיכנס לתוקף בקרוב, עשוי להתעורר קושי פרשני בקשר לסמכות ריכוז התיקים. סעיף 279(ג) לחוק מורה: "ניתן צו לפתיחת הליכים, רשאי בית המשפט להורות כי תועבר אליו כל תובענה שהגיש החייב או שהוגשה נגדו, התלויה ועומדת בבית משפט אחר ושחלה לגביה הקפאת הליכים". מסעיף זה משתמע לכאורה שעשויה לחול הקפאת הליכים על תובענה שהגיש חייב, וכי סמכות ריכוז התיקים ביחס לתובענות שהגיש החייב מוגבלת אף היא בכך שהקפאת ההליכים חלה על התובענה. ספק אם לכך התכוון המחוקק. סעיף 29 לחוק מונה את ההליכים שחלה עליהם הקפאת הליכים. כולם הליכים נגד חייב (שם מדובר בחייב תאגיד. מכוח סעיף 121(3) לחוק, גם חייב יחיד במשמע). סעיף 30 לחוק מדגיש אף הוא ש"הקפאת הליכים תחול רק על הליכים נגד התאגיד", ומתיר במקרים מסוימים להקפיא הליך "נגד מי שאינו התאגיד, ובכלל זה נושא משרה בתאגיד". מכאן שאין גם בחוק החדש הוראה המחילה את הקפאת ההליכים על תובענה בה פתח החייב. דומה כי הפתרון הראוי לקושי הפרשני שיוצר סעיף 279(ג) לחוק הוא לייחד את הסייג "ושחלה לגביה הקפאת הליכים" רק לתובענות שהוגשו נגד החייב, באופן שלא תגביל את האפשרות להעביר תובענה שהגיש החייב לבית המשפט של חדלות פירעון.

16. עניין שני בפקודה הנוגע לסוגיית עיכוב הליכים שחייב הגיש, הוא זכות תביעה של החייב. סעיף 107 לפקודה קובע: "היו בין נכסי פושט הרגל תביעות, יראו אותן כאילו הומחו כדין לנאמן" (לפי הדין שייכנס לתוקף בקרוב, הנאמן מוסמך לעשות בנכסי קופת הנשייה כל פעולה שהיחיד היה רשאי לעשות (סעיף 131 לחוק). נכסי קופת הנשייה כוללים, בין היתר, זכויות של היחיד במועד הצו לפתיחת הליכים (סעיף 216(2) והגדרת "נכס" בסעיף 4 לחוק). זכות תביעה אף היא זכות לעניין זה). סעיף 107 לפקודה חל רק לאחר שחייב הוכרז פושטת רגל (רע"א 5565/17 אברהם נ' בנק לאומי לישראל בע"מ,

פסקה 4 (18.12.2017)). הוא ממחה לנאמן את זכות התביעה ואת הרשות לנהל אותה. הנאמן בלבד רשאי להגיש תביעות חדשות בשם החייב (רע"א 8402/05 בית-און, נאמן ממונה נ' עיריית תל אביב, פסקה 8 (2.8.2006). הרחבה ברע"א 7074/09 קאולה נ' ידגר, פסקה 9 (25.8.2010)). הפקודה מבחינה בין דרכים למימוש זכות התביעה. נאמן רשאי מיוזמתו לתבוע בפשיטת רגל חוב שמגיע לחייב (סעיף 124(3) לפקודה). כדי לפתוח בהליך משפטי בנוגע לנכסי פושט רגל, בין בעצמו ובין באמצעות עורך דין, נדרש הנאמן להסכמת הכונס הרשמי (או ועדת ביקורת, ככל שמונתה לחייב) (סעיף 125(א)(2)–(3) לפקודה). השוו לסעיפים 132(א)(1) ו-264(ב)(1) לחוק). דומה שהטעם לכך הוא שההליך משפטי עלול להיות כרוך בסיכונים ובעלויות (ע"א 7602/09 בנק הפועלים בע"מ נ' Cibeli Financiere S.A., פסקה 6 (10.2.2011)), ובהליך פשיטת הרגל ההוצאות קטנות יותר ונכללות בהליך שמתנהל ממילא. מכל מקום, גם כאן הבחין המחוקק בין תביעה של החייב או בשמו לבין תביעה נגדו.

17. מהאמור עולה כי לשון סעיפים 20 ו-22 לפקודה והוראות נוספות בה מלמדות שעיקוב הליכים חל על הליכים נגד החייב בלבד, ולא על הליכים שהוא פתח בהם. פרשנות הסעיפים ממשיכה בתכליתם. עיקוב הליכים נועד להגשים כמה מטרות: מניעת פגיעה בשוויון בין הנושים; ריכוז התביעות בהליך אחד, מהיר ויעיל; חיסכון בזמן של בתי המשפט השונים (רע"א 7205/18 מנורה מבטחים ביטוח בע"מ נ' אסולין, פסקה 12 (2.1.2019)). הוא מונע מנושים להגיש הליך נגד החייב כדי לקבל יתרון על פני נושים אחרים. הוא נותן לבית המשפט של פשיטת רגל תמונה מקיפה של החובות שיש לחייב ושעשויים להיות לו. ספק עד כמה תכליות אלו מוגשמות בעיקוב של הליכים שהחייב יזם. כאמור למעלה, בהליך שהחייב יזם אין סיכון להגדלת מצבת החובות (להוציא הוצאות משפט) – אדרבה, החובות עשויים להתמעט, או שנכסי החייב יגדלו. אין חשש ליצירת יתרון בלתי הוגן לנושה זריז או תכסיסן. העמסת הליכים על בית המשפט של פשיטת רגל עלולה לפגוע ביעילותו; רצוי לייחד אותו להליכים שמנהלים את החוב, ושיש לבית המשפט מומחיות בהם. משום כך עיקוב הליך שהחייב יזם, לא יקדם את התכליות הכלליות של עיקוב הליכים, והוא עלול לפגוע בהן. זו אותה תוצאה של הדיון בלשון הסעיפים ובמבנה הפקודה. לפיכך, הוראות עיקוב ההליכים בסעיפים 20 ו-22 לפקודה אינן חלות על הליך שחייב יזם.

18. האם יש לבית המשפט של פשיטת רגל מקור סמכות אחר לעכב הליכים שהחייב יזם? סעיף 178(א) לפקודה מסמיך אותו "להחליט בכל שאלה של דין קדימה, ובכל שאלה אחרת, שבמשפט או שבעובדה, המתעוררת בענין פשיטת רגל שלפניו, או שראה תועלת או צורך להחליט בה למען השלמות בעשיית צדק או בחלוקת הנכסים במקרה הנדון", כפוף

להוראות הפקודה (ע"א 3756/92 מנס נ' כונס הנכסים הרשמי, פ"ד מח(4) 121, 129–130 (1994)). נראה שעיקוב הליך שמתנהל כדין בבית משפט מוסמך אחר, הוא צעד חריג שדורש הסמכה מפורשת. כך ודאי לאור זאת שהמחוקק הסדיר את עיקוב ההליכים בסעיפים מיוחדים והגביל אותו להליכים נגד החייב. מקור סמכות אחר עשוי להיות סעיף 148 לפקודה, לפיו הנאמן רשאי לבקש מבית המשפט הוראות בכל עניין שהתעורר אגב פשיטת הרגל. אולם בהליך זה ניתנות הנחיות לנאמן, וככלל לא לצדדים שלישיים (ע"א 3069/17 משרד החינוך נ' עמותת גני חב"ד צפת (בפירוק), פסקאות 28–29 ו-58 לפסק הדין של השופט דוד מיינץ ופסקאות 2–4 לפסק הדין של השופט עוזי פוגלמן (29.10.2017) (להלן: "עניין גני חב"ד")). הנחיה לבית משפט אחר להימנע מלדון בעניין שנמצא לפניו כדין, חורגת מגבולות הליך בקשה למתן הוראות.

19. מן הכלל אל הפרט: בית המשפט של פשיטת רגל התיימר לעכב את הדיון בערעורי המס בבית המשפט המחוזי. כזאת אין בסמכותו. ערעורי המס הם הליכים שיזם פושט הרגל, וכפי שנוכחנו, סמכות בית המשפט של פשיטת רגל לעכב הליכים אינה משתרעת לגבי הליכים מסוג זה. ודוק, תכליתם של ערעורי המס היא לשכנע כי לא מוטלת על החייב חבות, ואולם בכך אין רבותא. גם הליכים אחרים בהם נקט החייב עשויים להיות מיועדים לקבוע כי לא מוטלת עליו חבות (כגון תביעה לסעד הצהרתי בדבר העדר חבות או תביעה להכריז על בטלותה של משכנתא), ואולם אין בכך כדי לאפשר את עיקובם של ההליכים הללו על ידי בית המשפט של פשיטת רגל.

20. הזכרתי קודם לכן את הסמכות של בית המשפט של פשיטת רגל להעביר לדיון לפניו תובענה שהחייב יזם. למען הסר ספק, אילו היה בית המשפט של פשיטת רגל מבקש לעשות זאת בתיק שלפניי, גם זאת לא הייתה בסמכותו. הסמכות לדון בערעורי מס נתונה לבית המשפט המחוזי, ולא לבית המשפט של פשיטת רגל (עניין גני חב"ד, בפסקה 55 לפסק הדין של השופט דוד מיינץ, וההפניות שם). משום כך בצדק החליט בית המשפט המחוזי שאין לו צורך לרשום לפניו את החלטת העיקוב או לפעול לפיה.

21. החלופות העומדות לפניי מנהלי העיזבון במצב הדברים הנוכחי הן כפי שקבע בית המשפט המחוזי: אפשרות אחת היא להמשיך בניהול ערעורי המס, בהתאם להחלטות בית המשפט קמא; אפשרות שניה, היא לחזור בהם מערעורי המס. לאחר שיגבשו את עמדתם ביחס לחלופות הללו, מן הראוי שיביאו את המלצתם לפניי בית המשפט של פשיטת רגל, ויקבלו את הנחייתו. לשם כך יש מקום לאפשר להם שהות סבירה לגיבוש עמדתם, ולהביאה לפתחו של בית המשפט של פשיטת רגל.

22. סוף דבר: בקשת רשות הערעור נדחית. מנהלי העיזבון יגבשו את עמדתם ביחס להמשך ההתדיינות בערעורי המס, ויביאו אותה לפני בית המשפט של פשיטת רגל בתוך 60 יום ממועד מתן החלטה זו. בית המשפט של פשיטת רגל ינחה את מנהלי העיזבון האם להמשיך בניהול ערעורי המס או למשוך אותם בתוך 30 יום מהמועד בו תונח המלצתם לפניו. ככל שמנהלי העיזבון יונחו להמשיך בניהול ערעורי המס יחודש הדיון בהם, בהתאם ללוח הזמנים שיקבע בית המשפט קמא. בנסיבות העניין, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ח באב התשע"ט (29.8.2019).

שׁוֹפֵט